

# XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımı



◆ "Biz qayıtdıq, Vətən!"

"Girovluqda düşmən bizi torpaq yedirdi. "Qarabağ Azərbaycanın deyil" sözünü dedirtmək, bizi mənən sindirəmək istədi. Biz xocalıları orada bütün işgəncələr qatlaşdıq, amma hec birimiz demədik ki, torpaq sizindir. Əqidəmizdən dönmədik, vəton xəyanət etməkdən sonra ölümü üstü tutduq... Ötən illərdə hec zaman türümüzü itirmədik, bildik ki, bir gün mütləq torpaqlarımız azad olunacaq, bizi xocalıların qisası alınamacaq, şəhərlərimiz qanı yerde qalmayaçaq..."

Allahın bu gününə şükür, biz yenidən Vətənda, Xocalıdayıq..."

## Ailə tabloları çilik-çilik oldu

Xocalı soyqırımı zamanı girov duşorak 6 gün erməni vohşiliyi ilə üz-üzə qalmış 45 yaşlı Mürvət ve 77 yaşlı anası Narxanum Məmmədovlar düz 32 ildən sonra - 2024-cü il yanvarın 29-dan Xocalıya dönmüşdülər. Vaxtılı işğəncə gördüklləri, şəhidlərimizin qanları ilə suvarılan müqddəs torpaq yenidən qədəm basınaqın tosviroğolmə hisslerinə bürünmüdüllər. Ağrı-acıdan, iztirabdan, kədərden, özləmdən, qəherən doğan göz yaşları içərisində Xocalının dağlarına, düzlərinə, məşələrinə, biri zamanlı xoşbəxt yaşam sürdüklləri boz dağın etəyindəki evlərini baxmışdır...

Ötən günlerini, itirdikləri doğmalarını yenidən görmək ümidi ilə... Heyah...



Həmin tarixdə Mürvət Narxanum ana hələ 14 və 45 yaşları olduğunu zaman faciələr tuş göldükleri dəhə bir üvəna - Əsgəran polis söbəsinin keçmiş qanlı təxridxanasına, lakin bu dəfə girov kim yox, zələm qədərin inadına, düşmənin acığına bütün ağrı-acıclarının üzərinə məhom cəklənilər, qisasları almış xocalıları kimi ayaq basmışdır...

Lakin istor-istemoz o faciəvi gürbətirinə bir daha qayıtmış, dehəşəti xatirələri gözlərinin önündən kino lenti kimi keçib getmişdir...

1992-ci il fevralın 26-dan Əsgəran polis söbəsinə getirilmiş xocalılı girovlar arasında Məmmədovlarla da sekkiz neftər ailə üzvü var. Gənc at-a-na vo onların on böyüyünün 17, en kiçiyinin isə 3 yaşlı olanı övladı...

O gün ora gotirilən bir çox xocalı ailə kimi, Məmmədovlar ailəsinin xoşbəxtliyinə də elő bu qanlı təxridxana son qoyulmuş, bütün ailə tablolari çilik-çilik olmuşdur. Erməni qançıncıları ailənin başçısı 47 yaşlı Məmmədə iki oğlu 17 yaşlı Söhbət ve 16 yaşlı Möhəlli dəgor ailə üzvlərindən zorla ayıraqara hara iso aparmış, Məmmədovlar qalan üzvləri bir dənə onları görməmişdilər... illər boyu onlar ozişlərinin nəmələnə taleyindən bir xəbor almışdır. Amma bunlar çox sonra olmuşdur... Həmin dehəşəti zamana qədər hələ Məmmədovlar ailəsi çox zülmlər sına görməli olmuşdur...

**"Zalim tale  
ürəyimə dəq çəkdi"**

"Nə uşaqlığımı doyuncaya yaşıya bildim, nə də gəncliyimi. 14 yaşındayken comi bir günün içinde Xocalıda zalim tale həm ürəyimə dəq çəkdi, həm də ciyinlərimə dağdan ağır bir yüksək qoydu. Özüm at-a-na qayğısına möhtəşəm dərəmdən qalmış, başşız qalmış ailəməzə, yoldaşını, tıç övladını itirmiş anama,

ayaşlı qardaşlarına dayaq durmaq kimi qəfin bir vəzifə verdi manə..." - deyə Xocalı faciəsinin canlı şahidi Mürvət Məmmədov "Biz qayıtdıq, Vətən!" rubrikasında üzərindən sadəcə zaman keçən, ağrı-acısı iso ilk gündəki kimi təzə qalan Xocalı soyqırımından yaşadıq, şəhidi olduğu dehəşti həyat gündəliyini ürək ağrısı ilə vərəqleyir...

Bu zaman o biri qardaşım Söhbət golib dedi ki, qonşumuz Vidadi dayı ayığından yarananı. Gedib onu da evimizin yaxınlığında postdan götürdilər bizi. Vidadi dayının ayağını möhkəm sarıdırı ki, qanaxmanın qarşısını alsımlar. Bu zaman ermənilər evimizi mühəsirəye alırdılar və hər tərəfdən atəş tutular, pəncərələriniz sindi, atam qolundan yaranıldı. Atamın on təfəngi var idi, onuna, Vidadi dayının avtomat ilə qardaşların bütün məmərlər qurartana qədər düşmənə döyüdürlər. Birdən evin qarşısından içəri ol qumbarası atıldılar, mon ayağından, anam kürəyindən yaranıldı. Biziçən olan qonşumuz Sara xala, o da ermənistən qaq-qın düşməndə, onun Natavan adlı 3 yaşlı körpəsi dünəyimə dayışdır. Ermənilər biziñ toslım olmayıñımız isteyirdilər.

di, bir nəfər erməni iso yero yatdı, bilmədi ki ölü, yoxsa yox... Pənah dayı döyüş-döyüşə mesyə girdi. Evimiz Əsgəran tərəfdən mesyən 100 metrliyində idi. Düşmənin yarısı Pənah dayının dalınca getdi, yarısı da bizi döy-döy töci-li yardımına yığıdı...

## "Balaca qardaşımın əlini güllələdilər ki..."

Fevralın 26-sı sohər bizi gotirdi - Əsgəran rayon polis söbəsinə. Baxdıq ki, burada xeyli insan var. Kimisini məsədən vurub, kimisinin yanında məmər partlayıq golu yoxdur, kimisinin döyülməsi döyülməsi... İnsan nələsi hər yeri bürüdü, qan, irinləmisi yaranalarıñ üfünti iyindən baş çatıydı...

Ermənilər içəri girovətərəfənətən qarşılıqlı qızılın, qızılın boynundan,

Cəy dəmələyib içirdilər, onu götürüb Əhmədin yaralı əlinə tökürdülər ki, o dəha ezab qəsəsin... Anam yaralı idi, qan aparırdı, amma o girovluqda özünü bizo siper edirdi, balalarını qorumaq çalıdırdı... Düz bi həftə Əsgəran polis söbəsinədə ermənilər tərəfdən insanlarınlığı xas olsayan işgəncələr gördü...

Bir höftədən sonra girov saxlan-

dığımız otağın qapısını açıdlar, bizi tezliklərək çöle çıxarıb düzəndərlər sıraya. Orada Əsgəran rayonunun erməni sakınları var idi, onlar basıldalar allerdənki yaba, bel, daşla bizi vurmağı...

Sonra bizi qan-rovan içinde av-

tobusa mindirib gotirdilər Ağdamla Əsgəran arasında sərhəd. Orada rohmetlik şəhidimiz Milli Qəhrəman Allahverdi Bağırovun köməyi ilə, ermənilər tərəfdən döyüşərək öldürülən muzdul qaradəriliñ me-



İllər idi ki, azacılıq da olsa, ümidi atamın, qardaşlarının yolunu

cətinlik çekirəm. Xocalı biziñ dəhəşəti günlərimizi, doğmalarımızın itkisini xatırladır, bu, ömür boyu belə olacaq... Lakin həm də Xocalıya qayitmaq bizim üçün böyük qurrudur. Biz bu torpaqların uğrunda şəhərlər, zülmlər çəkdik. Mən üç qardaşımı, atamı itirdim. Amma dəyanətimiz, vətən sevgimizlə düşmənə qalib gəldik. Hər ne qədər Xocalı biziñ ömür boyu ağracısim unutmayacaqımız taxirəli oyatsa da, eym zamanda ürəyimizde bir təşkinlik dərəvən qalmaq doğmalarımızın ruhu dəolan Xocalıya obidi dönmüşük...

Sükür Allaha, qanımızın yerdə qalmadığını dünya gözü ilə gör-dük. Allah Müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevi, Azərbaycan Ordusunun qəhrəman döyüşüllərini qorusun, ömür boyu onlara minnətdar olacaq. Torpaqlarımız uğrunda şəhid olan vətən övladlarımızın ruhları qarşısında baş eyirəm...



# Mürvətə yetməyən ömür

Erməni girovluğunda dəhəşəti işgəncələrə məruz qalan ana-bala düz 32 ildən sonra faciələrinin başlığı yerə qisasları alınmış xocalılılar kimi döndülər



gözleyirdik, amma aldiğımız bu dehəşəti xobərlə dünyamız birdəfəlik qaraldı...

Xocalıdan sonra anam Narxanum bir daha özüne gələ bilmedi, biz onun göz yaşının quruduğu, üzünən güldüyü bir günü də görmədi... Elə həy nələ çəkdi, itirdiyi balalarına, ömür-gün hərədən qazanıb...

İndiyo kimi də onların meyiti biziñ verilməyib. Doğmalarımızın heç olmasa ziyyərot edəcəyimiz, baş daşlarını qucaqlayıb hönkür-hönkür ağlayacağımız, dərdləşəcəyimiz məzərlərin belə olmaması biziñ da-hozça çox yandırırdı...

İllər boyu Allahdan on böyük arzum atamın, qardaşlarının gözdiyi, ruhlu dolanın torpaqları görmək olub. Sonucu gün bir-biriməzə salırb necə ayrılmagımız heç zaman gözümüzün öündən getmir...

Allah o gün orada olan xocalılarına körpökli, nə uşaqlıq, nə yeni-yetməli, nə gəncilik qismət etdi. Mənim də nə uşaqlığım oldu, nə böyükliklüm. Bir acıñ unutmamış o biri acıñ yaşıdatı... Illər keçidəko bu ağırları dəhərindən hiss edirəm. Elə bilərem bütün hadisələr dünən olub vo bu, mən çox acı verir. İki övladım var, biri oğlan, biri qız. Oğlum atam Möhəmmədin adını daşıyır. Uşaqlıqda məsibəti, ailəməzin faciisi ilə bağlı her şeyi öyrənib, bilir. Həmişə golib deyirdi ki, "ata, mən böyükəndə "komutan" olacaq. Gedib babamın, emilərimin qisasını alacam..."

Elo bilər getək, facieleriñ qarabaqara izleyirdi... Girovluğundan qayıtdığımız zaman Ağdam xəstəxanasında mərhum te-lejənətil Çingiz Mustafayev vo horbi operator Seyidəga Mövşümlü bizim ailəməzin də lento aldı. Anam, mon, qardaşım Əhməd baş verən facieleriñ qarabaqara apardılar...

1992-ci ildə Qobustan rayonunda moskunlaşdırıldı. Ötən illərdə Qobustan camatı bizo omi, ata qayğısı göstərdi. Xocalıdan onları girovluğundan unutdurma çalıdı. Bu qayğı, diqqəti heç zaman unutmayaçaq...

Narxanım ananın fəryadı

2024-cü il yanvarın 29-dan Mürvət vo anası Narxanıma dətötürüb Xocalıya ziyyərot gedir. Ana-bala ovvolə Ağdamda onları girovluğundan azad edən Milli Qəhrəman Allahverdi Bağırovun məzarını ziyyərəyurlar. Sonra isə ürəklərindən rəmən yara buraxan, doğmalarını itirdikləri Xocalıya üz tuturlar...

O gün ağlaya-ağlaya "Sərvər, Söhbət, Möhəlli, Mömməd..." deyo itirdiyi övladlarını, həyat yoldaşını haraylayan Narxanım ananın ümür boyu onları adm-adməm izledi. O bir günün içinde yaşanan dehət xocalılarıñ ömürlü, fiziki, mənəvi məhrumiyyətlərə düşər. Həmin gün xocalılların bir-birindən ayıran sadəcə məsibətlərinin miqyası oldu... Elosı oldu ki, ailəsinin bir, iki, üç, eləsi da oldu ki, bütün üzvlərini itirdi. Belə ailələr Yer üzündən birdəfəlik silindi. O gün ata-anaların gözləri öündə balaları sünbüyü keçirildi, balalar ata-analarına vohşicosuna öldürüləyüne şahidlik etdilər...

O vohşət gündündə Mömədovlar ailəsi də ailənin başçısı Mömməd, övladları Söhbət vo Möhəlli itikisi ilə sarsıldı, ürəklərinə ömür boyu sağalmayacaq yara vuruldu...

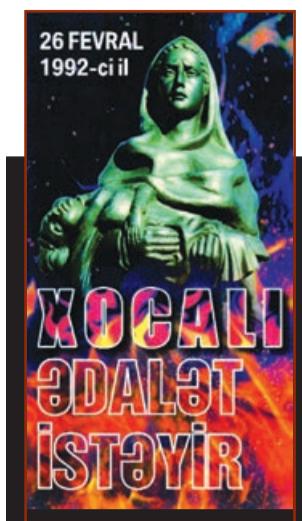
**Yasəman MUSAYEVA,  
"Azərbaycan"**











# XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımı



# Xocalı dəhsətləri ağrılı xatirələrdə

"Erməni cəlladları yağış kimi üstümüzə gullə yağıdırırdılar. Arx, yargan kimi bir yerlə sürünə-sürünə Ağdamə tərəf irəli-ləyirdik. Avtomath bir nəfər (sonradan məlum oldu ki, İdris Hüseynovdur) "dayanmayın, tez keçin" - deyə bizi tərəf qışqırır, atəş açaraq düşmənlərin bizə yaxınlaşmasına imkan ver-mirdi. Təxminən 10 dəqiqədən sonra arxamızca gəlib çatan bibimoğlu Məzahir yaralandı, yoldaşı, əmimiqizi, iki övladları şəhid oldular. Atamı həmin dəhşətli, qarlı-şaxtalı gecədə don vurdu, Ağdam xəstəxanasına çatdırısaq da, həyatını xilas etmək mümkün olmadı. Büyük Vətən mühabibəsi iştirakçısı idi, pala-tada özünə gələrkən bacıma deyib ki, 5 il faşistlərlə üz-üzə dö-yüşdüm, belə müsibət görəmdim. Qardaşım Şahindən isə hələ də xəbər-ətər yoxdur. O, digər xocalılarla əsir alınaraq Dəhrəz kəndindəki fermada saxlanılmış, sonra 12 nəfərlə birgə hara-sa aparıblar. İlyarım idi, ailə qurmuşdu, həyat yoldaşı İradə və bacısı da qətlə yetirildilər. Anam belə ağır dərdə dözə bilmə-vi 6 ildən sonra dünyasını dəvəsdi".

Həmsöhbətim Xocalı sakini Məmişova Nazilə Talış qızı böyük əzablarla danışır 32 il önce baş verənləri... Gözü qarşısında doğmalarının həyatla vidalaşlığı, sağlamlığını itirib əlilə, şikəstə çevrilərək ömürlük yatağa məhkum olduqları, itkinlərindən hələ də bir xəbər çıxmadığı soyqırımı şahidinin bu müdədət ərzində bəlkə də 32 min dəfə ölüb-dirildiyinə şübhəm qalmır. Nazilə xanım ovaxtkı M.F.Axundov adına Pedaqoji İnstитutu bitirib. Xocalı şəhər 1 sayılı məktəbdə müəllim, 2001-ci ildən təşkilatçı müavin vəzifəsində çalışıb. Goranboy şəhərində məskunlaşıblar.

vermədən BTR-lə hamını qırıldırılar. Kolların arasında alagöz, çəhrayı sırgalı bir gəlin düşüb qalmışdı, əvvəcə sağ olduğunu zənn etsək də, öldürüləcəyünü bildik. Yoldaşım və qızımızla Şəllidə gördük, ancaq ailə üzvlərinin mizin çoxu Xocalı faciəsinin qurbanı olırdular".

Azərbaycan xalqının XX əsrde üzləşdiyi ən dəhşətli faciə - Xocalı soyqırımının 32-ci üldönümü ərəfəsindəyik. Zaman bizi o məşum gündən nə qədər uzaqlaşdırısa da erməni quldurlarının 366-ci motosiklidi atıcı alayla birgə töretdikləri zoraqlıqların miqyası daha da aydınlaşdırır, heç zaman qaysaqlanmayıacaqdır.

boy şəhərində məskunaşdırılar.

Tez-tez kövrlir, susur, baxışları uzaqlara dikilir, yenə də toparlanıb sözüne davam edir: "Evimiz Xocalının yuxarı hissəsində, Noragux tərəfdə - ermənilərə yaxın olduğundan Ağdam-Əsgəran yolunun üstündəki bibimgilin monzilinə yığışmışdıq. Xocalının digər igid oğulları kimi qardaşım, həyat yoldaşım da postda dayanmışdılar. Ermənilər şəhəri iriçəpə silahlardan gülləbaran elədilər. Köməksiz əhali ayaqyalın, başaçıq çöllərə, meşəliyə qaçmağa başladılar. Şəhərdən çıxmaga macal tapdıq, yoldaşım məni, anamı və hələ 2 yaşı tamam olmamış qızımı növbə ilə belinə alıb Qarqar çayından keçirdi. Kötik meşəsinə tərəf qaçıq, ətraf adamlı dolu idi... Milli Qəhrəman Aqıl Quliyevi yaralı vəziyyətdə xərəkdə aparırdılar. Səhərə qədər meşə ilə yol getdik, hava işıqlaşanda Əsgəran-Naxçıvanı yoluna çatdıq. Orada ermənilər bizi atəş tutdular, təpənin arxasına keçib gizləndik. Əlif Hacıyev və onun dəstəsinin üzvləri Ağdamla rabitə əlaqəsi saxlayıb kömək istədilər. Ermənilər hər tərəfdən bizi mühasirəyə almışdılar. Uşaq, qadın, qoca - kimsəyə aman şır, heç zaman qayaşqanlaşmayaçadı yaramızın közü qopur, qanayır...

Xocalı sakini Qalib Bəyməmməd mədoğlu danışır: "1992-ci il fevral ayının 26-da təpədən-dırnağı sıxı lahlananş erməni daşnakları şəhərimizi yer üzündən sildilər. Xocalı ilə əlaqə gecə ikən kəsilmişdi. Çoxlu sayda əhali həlak oldu. Düşmənin Xocalıda tövərdikləri insanlığa siğmayan bəşəriyyət əleyhinə dəhşətli cinayətlərdir. Onlar öz bədnəm hərəkətləri ilə tarixdən tənidiğimiz ən qəddar hökmədarların zülümkarlığını kölgədə qoydular. Bu vəhşiliklər həmişə, hər yerdə özünü "məzlum, yaziq, türklerin təqibinə məruz qalan xalq" kim təqdim edən ermənilərin xisətini iç üzünü açıb bütün dünyaya göstərdi. Azərbaycan xalqı öz ərazisində soyqırıma məruz qaldı. İşğalçılar heç kimə rəhm etmirdi, qaçaraq canını qurtarmaq istəyənlər avtomatla, pulemyotla güllələyim tank altında əzirdilər. Məzlum, əlin yalın adamların naləsi ərşə dirənmişdi, heç düşmənə bunu bağışlamaq olarmı?! Əlbəttə, xeyr. 28 il dən sonra Müzəffər Ordumuz, igid qəhrəman oğullarımız tarixi ədalət

# Berlində Xocalı soyqırımı

SİRƏTAC XƏBƏR VERİR Kİ, ƏVVƏLCƏ SƏFİRLİYİN XOCALI SOYQIRIMINA DAİR ALMAN DİLINDƏ HAZIRLAĞI QISA FILM NÜMAYİŞ ETDİRİLİB. SONRA XOCALI SOYQIRIMI QURBANLARININ ƏZİZ XATIRƏSİ BİRDƏQİGİLİK SÜKUTLA ANILIB.

**fotosərgi nümayiş olunub.**

AZƏRTAC xəbər verir ki, əvvəlcə səfirliyin Xocalı soyqırımına dair alman dilində hazırladığı qısa film nümayiş etdirilib. Sonra Xocalı soyqırımı qurbanlarının əziz xatirəsi birdəqiqəlik sükutla anılıb.

nun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın rəhbərlik etdiyi "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının Xocalı həcisi qötürənin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında böyük rol oynadı - şəhərin əsası qeyd edilib.

qətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında böyük rol oynadı- şını sövdədib.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın əzələ torpaqlarının işğaldan azad edilməsi, ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyinin bərpası sayəsində tarixi ədalətin bərqrərar olduğunu qeyd edən səfir, Xocalının da işğalına son qoyulduğunu tezliklə Xocalı sakinlərinin öana yurdlarına dönməyə başlayaraqlarını bildirib.

Sonra Xocalı soyqırımının şahidi, yazar-publisist Səriyyə Müslümqızına söz verilib. O, çıxışında 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda baş vermiş hadnə sələrin 20-ci əsrin ən dəhşətli fəciələrindən biri olduğunu qeyd edib, onun haqlı olaraq soyqırımı  
llarla bağlıdır.

rımı nəticəsində 600-dən çox Xocalı sakininin qəddarcasına qətl yetirildiyi, 150 nəfərdən çox şəxsi itkin düşdüyü və onların talyeyini bu günədək məlum olmadığı diq qətə çatdırılıb. S.Müslümqızı bildirib ki, torpaqlarımız işğaldan azad edildikdən sonra Qarabağın digər bölgələrində olduğu kimi, Xocay şəhərində də bərpə-quruculuq işləri sürətlə aparılır və on yaxın zamanında ilk Xocalı ailələri öz şəhərlərinə geri dönəcəklər.

*x necə varsa...*

# Zamanın aynasında görünən erməni riyakarlığı

Erməni terroru, erməni vəhşiliyi, erməni riyakarlılığı haqqında tədqiqatçıların, ədəbiyyat, incəsənət, mədəniyyət xadimlərinin, səyyah və salnaməçilərin qələmə aldıqları tarixi mənbələrdə, arxiv sənədlərində, bədii, publisistik əsərlərdə xeyli fakt və dəllillər var. Bütün bu riyakarlıqlar yaşadığımız zamanın aynasında erməniləri çox eyvəcər göstərir.

- xüsusiyyət, bu qabiliyyət onlarda  
- çox böyük sürətlə inkişaf edir.

Ermənilər Azərbaycanın "Sarı gəlin", "Süsən sünbüllər" və onlarca digər xalq mahnılarını, "Yallı", "Vagzalı", "Köçəri", "Uzundərə", "Mirzeyi" rəqslerini, qədim musiqi alətlərimizi (tar, balaban, zurna), hətta müasir bəstəkarlarımızın mahnılarını da erməni nümunələri kimi təqdim etməvə cəhdlər göstərirlər.

Əzab-  
ara qarşı  
mayaraq,  
bazlığı o  
ddətlən-  
lara bağ-  
sözlərin  
illiyətcə  
rən fikir-  
rünür ki,  
Şole də  
ri nifrat

Bütün bunlar azmiş kimi erməni-  
lər digər milli sərvətlərimiz kimi  
milli xörəklərimizi də öz adlarına çı-  
xırlar. Bu gün daşnaklar ta qədimdən  
Azərbaycanın milli xörəyi sayılan və  
qəbul edilən plovu, yarpaq, kələm  
və badımcان dolmalarını, kabablari-  
mızı, lavaşı dünya ictimaiyyətinə  
həyasızcasına öz xörəkləri kimi təq-  
dim edirlər. Erməni saxtakarlığı, erm-  
ənli riyakarlığı sərhəd tanımır.

Onu da qeyd edək ki, hayların  
oğurluğunu dünənin bu günün işi de-

əri nifrət  
ətlə yaz-  
əsirli və  
vaxtilə  
yana-  
vaxt sev-  
sözlərin-  
ilə eks  
ki, sələf-  
ənkü fran-  
yaxından  
sevgi ilə  
nilər pul  
izləri uy-  
inandır-  
qədər  
tünü ya-  
nkün de-  
ədər çox  
əhifəsin-  
Yuxarı-  
ş simala-  
ört-has-

oğurluğu dünənin, bu günün işi deyil. Sən demə, dünya onların iç üzünə bizdən də xeyli əvvəl bələd imiş. Tarixin dərinliklərinə baş vuranda XI əsr fars ədəbiyyatının parlaq nümunələrindən olan "Qabusnamə" də haylar haqqında bu fikirləri oxuyuruq: "Ermənilər bədfel, kündəbədən, oğru, gözögötürməyən, ayağı qaćmaqdə olan, əmrə baxmayan, yersiz hay-küy salan, vəfəsiz, riyakar, söyüş sevən, düşmənçilik yayan, ümumiyyətlə, onlar başdanayağa müsbətdən çox mənfiyə yaxındırlar". ("Qabusname". Bakı, 1963, səh. 121). Göründüyü kimi, dünya ermənilərin oğru, saxtakar, riyakar olduğunu yaxşı bilirmiş və lap çoxdan tanıymış. Bir şey təəssüf doğurur ki, "Qabusnamə" çap olunarkən bəzi nəşrlərdə ermənilər haqqında yazılın bu fikirlər kitabın sahifələrinə qarşılık

ort-bas-  
yazılmış  
miş bu fi-  
axşı olar  
si ilə do-  
nipərəst  
da prezii-  
xalqının  
imlərinin  
kusunlar.  
ik sevgi  
lərdilər,  
da hansı  
lıqlar və  
səhifələrindən çıxarılıb.  
Tanınmış İşveç sərqsünsəsi, "Mü-  
səlman intibahı" kitabının müəllifi  
professor Adam Mets (1869-1917)  
ermənilər haqqında keçmişdə deyi-  
lənləri və gələcəkdə deyiləcəkləri  
üç cümlə ilə çox gözəl ifadə etmiş-  
dir: "...Ağ qulların ən pisi erməni-  
lərdir. Abır-həyaları yoxdur, ogur-  
luqları ilə olduqca məşhurdurlar.  
Onlar yalnız döyenək və qorxu al-  
tında yaxşı işləyirlər". Necə deyər-  
lər, professorun yazdıqlarının şərhə  
ehtiyacı yoxdu.

Şerqin büyük mütəfəkkiri Sədi Şirazi ermənilərin yaramazlığını bələ nəzəmə çəkmişdi:

*Erməni yer üzünүн ilani,*

İnsanlığın düşmənidir.

Tarixi faktlər açıq-aydın göstəri-  
ci, ermənilərin öz xisətlərindən -  
döğürluqdan, riyakarlılıqdan əl çəkmək  
niyyətləri yoxdur. Onlardan zərər gör-  
məmək, plagiatiqlarına qarşı səmərə-  
li mübarizə aparmaq üçün müntezəm  
şəhərlərə qətiyyətli iş aparılmalıdır. Yeri  
geldikcə, tarixin dərinliklərinə baş-  
yurub düşməninizin yalançı və riyā-  
kar olduğunu tutarlı və təkzib olunmaz  
faktlarla sübüt etməliyik. Həm maddi,  
həm də mənəvi dəyərlərimizə sahib  
çıxmaliyiq. Ermənilərin mənəvi də-  
vərlərimizə uzanan murdar əllərini  
mənimşə Zəfer qılıncı ilə kosmeliyik.  
Zamanın aynasında olduqca eybəcər  
görünən erməni riyakarlığının qarşısı-  
nı cəsarətlə almaliyiq.

V.MƏHƏRRƏMOV,  
"Azərbaycan"







## Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini

## QƏRAR

№ 97

Bakı şəhəri, 23 fevral 2024-cü il

**"Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 17 noyabr tarixli 2356 nömrəli Fermanının icrası ilə əlaqədar normativ hüquqi aktların kolliziyasının aradan qaldırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarlarında dəyişiklik edilməsi barədə**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddesinin sökkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 17 noyabr tarixli 2356 nömrəli Fermanının icrasını tomin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini qərara alı:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1993-cü il 1 oktyabr tarixli 527 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunverciliç Toplusu, 2008, № 12, maddə 1115 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Dövlət organlarının aparatının (və ya onların fəaliyyətini tomin edən quşularının) onun bölmələrinin adları"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

7. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2008-ci il 19 dekabr tarixli 277 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunverciliç Toplusu, 2008, № 12, maddə 1115 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Dövlət organlarının aparatının (və ya onların fəaliyyətini tomin edən quşularının) onun bölmələrinin adları"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

7.1. "Azərbaycan Respublikası Dövlət Migrasiya Xidmətinin Aparatı" sözlərindən sonra "Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin Aparatı" sözleri oləve edilsin;

7.2. "Azərbaycan Respublikası Fövqələdə Hallar Nazirliyinin tabeliyində olan" hissəsindən "Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyinin Aparatı" sözleri çıxarılsın;

7.3. "Regional müqavisi idarələri" sözlərindən sonra "Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin yanında Suların İstifadəsinə və Mühafizəsinə dair Nəzarət Xidməti"ndən "Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin" sözleri ilə əvəz edilsin.

8. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 14 dekabr tarixli 235 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunverciliç Toplusu, 2010, № 12, maddə 1117 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Doktoranturlar (adyunkturlar) yaradılan Azərbaycan Respublikasının ali tohsil müəssisələrinin, elmi müəssisə vo təskilatların Siyahısı"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

8.1. "Bəniyin Qərarla təsdiq edilmiş "Radioaktiv vo kimiyyəti cırklänməye moruz qalmış torpaqların təsərrüfat dövriyyəsindən çıxarılmış, konservasiya edilmiş, mühafizəsi, sağlamlaşdırılmış və istifadəsi Qaydaların"nın 4-cü hissəsinin üçüncü abzasında "Meliorasiya vo Su Təsərrüfatı Komitəsi" sözleri "Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin" sözleri ilə əvəz edilsin:

8.2. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə			
1. Su vo Meliorasiya Elmi Tədqiqat İstitutu	fəlsəfə doktoru üzrə	elmlər doktoru üzrə	
2. Su vo Meliorasiya Kompleksinin Layihələndirilməsi İstitutu	fəlsəfə doktoru üzrə	elmlər doktoru üzrə	

8.3. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.4. "Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 17 iyul tarixli 262 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunverciliç Toplusu, 2014, № 7, maddə 141 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Ötrəf mühitlər dair alınnası möhdudlaşdırılan informasiya üzrə müraciət vo ya sorgunun göndərildiyi dövlət həkimiyəti organlarının Təsərifatı"nın 3-cü hissəsinin yedinci abzasında "Meliorasiya vo Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti" sözleri "Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin" sözleri ilə əvəz edilsin:

8.5. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.6. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.7. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.8. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.9. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.10. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.11. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.12. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.13. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.14. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.15. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.16. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.17. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.18. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.19. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.20. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.21. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.22. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.23. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.24. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.25. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.26. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.27. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.28. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.29. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.30. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.31. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.32. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.33. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.34. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.35. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.36. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.37. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.38. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.39. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.40. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.41. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.42. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.43. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.44. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.45. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.46. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.47. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.48. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.49. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.50. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.51. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.52. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.53. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.54. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.55. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.56. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.57. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.58. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.59. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.60. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.61. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.62. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.63. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.64. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.65. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.66. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.67. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:

8.68. "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti üzrə" bölməsi ilə əvəz edilsin:





## «AZƏRBAYCAN» qəzeti 1919-cu il 11 fevral (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 111-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

təsdiq olunub bu günlərdə icraya qoyulacaqdır. Qaradovoyların məvacibləri iki qat, başqa qulluqçuların da məvacibləri buna münasib artırılmışdır. İndi, hər kas öz üstəstokuna gedib bu dedikdərimi bilətəməmələ [dönəmdən; eynan] əmələ gətirməyə başlasın."

### FƏHLƏ KONQRESİ

Bazar günü, 9 şubat 1919-cu sənə saat 10-da təyin edilmiş Fəhlə Konqresi saat 1 radələrindən sonra Çurayev tərəfindən güşəd edilir [açıllı]. Konqredə 259 nəfər məndatla gölmüş əzə [üzv] vardır. Ruznameyi-müzakirəti [müzakirə gündüzləri] heyəti-rüəsa [rayasat heyəti] tərəfindən işbu şəkildə elan edilir [bildirlir]:

- 1) Petrovskdan gölmüş yoldaşların mərzəzəsi;
- 2) Fəhlə şurası haqqında;
- 3) Bələdiyyə məclisi haqqında;
- 4) Dərmanxana idmətçiləri tətili haqqında;
- 5) Ərzaq məsləsi;
- 6) Fəhlələrin mümtəz [seçilmiş] çıxışları;
- 7) Vaxtdan artıq zəhmət haqqında;
- 8) Etüd [Uluzəma] komisyonu mərzəzəsi;
- 9) Dairələrdəki səhiyyə işləri haqqında.

Roxlin yenidən maruzakı kimi nitqə başlıyır. Salonda gurultu qalxır. Bolşeviklərdən Mırzayans ilə Roxlin miyanında [arasında] mübahisə başlanır. Qızıfqızıdan heç bir şey eşidilməyir. Müsəlmanlar salonu buraxıb getmək istədikdə Qənəyevin böylə ciddi zamanda getmən fayda verə bilməcəyin bayan[in]dan sonra yenə salonda qalırlar.

Roxlin nitqinə在此地點上沒有提供相關資訊。

– Azərbaycan əsgərlərini? Əlbəttə xeyr. Zira Azərbaycan əsgəri asla və qat'a [qatıqyan] buna razi olmayıcaqdır.

Sonrakı natiqlərin nitqi öylə gurultu, fit, qızıfqızıla davam edir ki, heç sen başa düşmək olmuyar. Təklif edilir ki, müzakirət qat edilisin [müzakirələr kəsilsin]. Müsəlmanlar buna razi olmayırlar. Təklif səsa qoyulur. Natiqlər səs verilmək qəbul edilir.

Roxlin yenidən maruzakı kimi nitqə başlıyır. Salonda gurultu qalxır. Bolşeviklərdən Mırzayans ilə Roxlin miyanında [arasında] mübahisə başlanır. Qızıfqızıdan heç bir şey eşidilməyir. Müsəlmanlar salonu buraxıb getmək istədikdə Qənəyevin böylə ciddi zamanda getmən fayda verə bilməcəyin bayan[in]dan sonra yenə salonda qalırlar.

Roxlin nitqinə在此地點上沒有提供相關資訊。

– Bi, Zaqqafqazının silah zor ilə işğal edilmişə alehinəyiz. Qızıfqızı alaylar tərəfindən olarsa da, Denikin tərəfindən olarsa da, tətəvütü yoxdur. Biz fəqət işla Ermanistan, Gürcüstən, Azərbaycan demokratiyasını böyük Rusiya demokratiyası ilə birləşdirəcəyiz.

Bundan sonra Anaşkin dənişir. Malik-Yeqanov Anaşkinə böylə bir sual verir:

“Mət hadisindən əvvəl Bakıya hangi qoşunlar yürüş edirlərdi, əcəb?”

Anaşkin gələnərən, gah Bakı sözlərini qarışdıraraq cavab verə bilməyir. Müsəlmanlar gülişürülər. Yenə səs-küy qalxır.

Axırda iki təklif edilir:

1) Konqredə şura təşkil məsləsi həll edilsin;

2) Fəhlə, saldat və matros şurası təşkil məndənlərdə həll edilsin və konqreya pişnişhad [taqqid] edilsin.

İkinci təklif əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə qəbul edilir.

Bundan sonra dərmanxana idmətçiləri tətili haqqında Anaşkin məlumat verir. Axırda təklif edir ki, sabah 4-adək qatı cavab alınmazsa, komisyon intixab etdiyi tədabir qövdən feila gətirəcəkdir [səcidiyi tədbirləri həyata keçirəcəkdir]. Təklif qəbul edilir.

Sona [Liman] dairəsi fəhlələri haqqında məlumat verilir. Konqre saat 7-də qapalanır.

### GÜRCÜSTANDA

#### Gürcüstan Hökuməti və Könülü Ordu

Qaqqaziyada olan Ingiltərə qüvvələri komandanı general Forester-Volker Gürcüstan Xariciyyə nazirinə xəbər vermişdir ki, Gürcüstan Hökuməti ilə Könülü ordu arasında olan intixfləri bərətəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün Ingiltərə zabiti Uayıt Soçiye göndərilir.

#### Bitəref məntəqədə iqtisət

Quberniya komissarı Gürcüstan Daxiliyyə nazirinə xəbər verir ki, Borçlı uyezdinin bitəref məntəqəsində hökumət olmadığından böyük hərə-mərclik hökm-fərmədir [hökm sürür]. Quberniya komissarı asayıp başparası üçün tadbirlər görülməsinə xahiş edir. Polkovnik Stuart xəbər almışdır ki, 120 nəfərdən ibarət müsəlləh [silahlı] erməni dəstəsi sərhəd qaraqolxanalarını dağıtmışdır ötrü Şərşabq kəndi dairəsindən qızıl Candar, Allahverdi, Xudcar kəndlərinə hücum etmişlər. Gürcü polkovnik xəbər verir ki, bu hərəketi yatrımaq üçün bitəref məntəqədə keçməyə məcbur olacaqdır. Polkovnik Stuart işin ne yerdə olduğunu aşkar etmək, mümkin qədəri bəti iftələr qətərliklərən rədd etməkdən ötrü bir zabitlə bir qədər əsgər göndərir.

#### Bakı erməni Məlumat Bürosunun xəbərləri

Gürcüstan Hökuməti Könülü Orduyu olan düşmənəna münəsibatınə baxmayaraq, onuna siyasi münəsibatınə başlamışdır. Tiflis gələn Sokolova həvələ olunmuşdur ki, Könülü ordu namından [adından] Gürcüstan Hökuməti ilə müzakirəti [müzakirələr] başlaşın. Hal-hazırda Gürcüstan Hökuməti Kuban Hökuməti ilə Denikin nazırında siyasi nümayandıraq Mdivanını Kubana göndərir. Eyni zamanda Gürcüstan Hökuməti Gürcüstan məxələtiyyət və hətta istiqlaliyyətinin bolşeviklər tərəfindən təsdiq ediləcəyin Şura Hökumətinin rizasını hasil etmişdir. Bolşeviklər qəd edilən [imzalanan] əhdnamının [səzişin] məzmunu hələ güzil tutulur.

\* Ermənistan Hökumətinin Gürcüstanda olacaq siyasi nümayandıraqı kəskin bir surat almışdır. Gürcüstan Hökuməti nümayandırlı rədd ilə izhar edir ki, Sülh Konfransi mübahisəli məsələləri həll edənə qədər, Gürcüstan Hökuməti Ermənistanla mühabibə halında hesab ediləcəkdir. Bu məsələ haqqında general [Forester]Volker deyir ki, nümayandıraq olmalıdır. Hərəgət, Gürcüstan Hökuməti nümayandıraq qəbul etməsə, bilavasita Müttəfiqlər tərəfindən qəbul ediləcəkdir.

\* Hal-hazırda Erməni-Gürcü Konfransı bir çox məsələlərlə müşçuldur. O cümləndən siyasi nümayandırlıq məsələsi, bon təqsim [toplantı], Rusiya əmvali [malları], tranzit dəmiryol və poçt tarifisini, ticarət münasibəti və Gürcüstanda qalmış istəməyənların şəyərinin Gürcüstandan çıxarılması. Gürcüstan Hökuməti tərəfindən banklarda müsadira edilmiş pulsuların qarṭılıması masalası aqıq buraxılmışdır. Gürcüstan Hökumətinin bayanatına görə, bu məsələ ancaq müqəssir taraf aşkar edilib və mühabibə zərəri verildikdən sonra həll ediləcəkdir. Bon təqsim məsələsində saziş hüsüla gəlməşdir. Bu saziş üzrə Ermənistan Hökuməti keşmədə buraxıbınbonlardan 80 milyon əz payını alıb təzə bon buraxılmasına da iqtisət edir.

- Şimdi o yanan xanımların tüstüsü göyən. Şimdi da Kaspiyski neft quyularına tökülen burjuy deyil, müsəlman fəhlələrinin qanları coşur, deyir.

Natiq Bakıdan Quba təriqi [yolu] və Tiflis təriqi ilə bolşeviklərin tərəfdarları dəhşətləri təsvir edir.

- Bu gün şura, yarın hökumət, o biri gün Parlamentə dələməsi deyəcəkdir. Zira oralarla xainrlar, bəylər oturmuşlardır, deyəcəklər. Orada oturan bəylər hansıdır aćaba? Mən deyirəm şura olamması. Bimiz yeganə məqsudumuz istiqlalımızdır, - deyə nüqtini tamam edir. - Müssəlmanlar! Yaşasın istiqlalımız! - deyir.

Gurultuya alışmışlar. Natiq öz nüqtini rusçaya tərəfə etmək istədikdə səs-küy qopur. "Bəsdir, az danış, lazım deyil" kimi səslər eşidilməyə başlıyır. Sonra bəyən edir ki, natiq nüqtini məruzə kimi tərcümə edəcəkdir. Heç səs-küy onu işbu ixtiyarınə məhrəm etməyəcəkdir.

Natiq tərcüməyə başlıyır. Bir nəfər rus fəhləsi deyir ki, burada müsəlman fəhləsi məruzə əvəzinə müfəttinlik [fitnəkarlıq] yapır. Bərk gurultu qopur. Müsəlmanlar deyirlər ki, burada müfəttin yoxdur, mandatla intixab edilmiş müsəlman fəhləsi vardır.

Sədr Çurayev, müfəttin deyənə müraciətən dilinə bir qədər qısqa etməyə təklif edir. Zira burada müfəttin yoxdur, ancaq fəhlə vərdir, deyir.

Bir nəfər müsəlman, şuralar lehənə nitq söyləyərək sabiq şuranın fəna olduğunu da bəyanla, gələcək şuranın yaxşı olacağını ümidi edir.

Bundan sonra natiqlər şuranın əleyhina və lehənə danişırlar. Müsəlmanlardan Qənəyev türkə və rusca qızığın bir nitq irad

edərək fəhlə və əsgər şurası denildikdə hangi əsgərlərin şuraya çağırılacağına sor[us]ur.

– Azərbaycan əsgərlərini? Əlbəttə xeyr. Zira Azərbaycan əsgəri asla və qat'a [qatıqyan] buna razi olmayıcaqdır.

Sonrakı natiqlərin nitqi öylə gurultu, fit, qızıfqızıla davam edir ki, heç sen başa düşmək olmuyar. Təklif edilir ki, müzakirət qat edilisin [müzakirələr kəsilsin]. Müsəlmanlar buna razi olmayırlar. Təklif səsa qoyulur. Natiqlər səs verilmək qəbul edilir.

### ERMƏNİSTANDA

#### İravan quberniyası müsəlmanlarının halı

Srağagün İravan quberniyası müsəlmanları tərəfindən Göyçə ətrafındakı Qəhərəmanlı kəndi sakinləri Allahverdi Oruc oğlu, Rüstəm Məşadi Hüseyin oğlu namə zəvat [adlı səxslər] nümayändərlə olaraq Bakıya galmışlardır. Nümayändərlər əvvəlcə Gəncə qubernatoru hizuruna gəlib elər istəmişlər. Qubernator cənabları da bir nəfər məmurla onları Bakıya göndərmişdir. Müxbirəməz hökumət daftərəsində bunlarla görüşüb ora əhvalindən böylə məlumat almışdır.

Münətzəm erməni qoşunları müsəlmanlar təslim olduqdan sonra onları tərk-silah etmişlər. Silahsız müsəlmanlar bundan sonra erməni qoşunları tapdağı olmuşa başlamışlardır. Nümayändərlərin dediyinə görə, "pristivalı, naçınlaklı" olaraq Qızılıvəng kəndinə dolurlar. Sonra kişi və oğlan usaqlarını bir evə cəm edir. Ondan sonra Zağalı kəndi, Subatan kəndi kişilərini də cəm edir. Qızılıvəng kəndinə gətirirlər. İşbu úk kəndi qərat və yağma edib bir çox qadın-çocukları da kəsmişlər.

Böyük Məzra kəndi ilə Kiçik Məzra kəndi müsəlmanları bütün ev müxələfatlarında [əşyalı] Qəhərəmanlı kəndinə daşıyıb özləri da oraya gəlmışlər. Ermənilər işbu kəndi kəndən qarabaza döndərmişlər.

Erməni qoşunları silahlarını aldıqdan sonra kəndlərin bütün arzak, mühümət və qayımatlı şayələrini da almışlardır. Şimdə müsəlman köylüləri acliqdan da tələf olmaqdadırlar. Zira bir şey qoymışlardır.

Nümayändərlərin dediyinə görə, erməni qoşunlarının qismi-azəmi [çox hissəsi] Türkiye ermənilərindəndir.

Bunlar deyirlər ki, biz ermənilər müraciətən malum etdik, ki, taslim olduqdan sonra bir dəhə o işlər nadir?

Ermənilər daima böylə cavab verirlər: "Nə qədər sizdən öldürsək, yenə Bakının bir küçəsindən ələn ermənilərin avəzi deyildir."

Erməni dəhətlərinə kəndlər öylə təsvir edirlər ki, insana həqiqətən vahim qalıb gelir. Şəhər nam kənddən erməni nizami qoşunları 8 nəfər islam qadınlarını aparmışlar. 20 gündən sonra fəqət birçə nəfərini buraxmışlardır. Bu arvad nəqəl etmişdir ki, bütün kişi və oğlan usaqlarını bir evə töküb, odurur diridir yandırımlılar.

Çamırlı kəndi üzərinə tökülbilə 4 kişi 6 qadın öldürdükdən sonra kəndi qərat etmişlər. Qadınların əməkçilərini də kəsmişlər.

Özvayı-hazırını [indiki vəziyyəti] təsvirlərən nümayändərlər:

– Bu gün sağ-salamatlı, fəqət bilməyirk sabah başımıza na geləcək. Kənddən kənara çıxa bilməyirk. Yeməyə də bir seyim yoxdur. Ször özürün fikir ediniz ki, bizim halımız na qədər müsəkkülür - deyə ağlayırlar. – İndi gəlmışkımız sizimiz sizin sənətəniz, biza bir çarə ediniz. Özümüz ac, ərzəğimiz alınıb, qıymətli şayələrini qarət etdir. Szəq qalmaga da ümidiyim yox. Zira bu gün bə kənd, sabah o biri kənd yandırılıb yerlə yekən edilməkdədir. Bu gün 10 nəfər, sabah 5 nəfər müsəlman daima qətl edilməkdədir.

Nümayändərlər öz libaslarını göstərərək "Olan-olmazımız budur" deyirlər. Həqiqətən üstlərində bir cindir arxalıqdan başqa bir şey yox idi:

– Qarat edildik, kişi hərəmiz, qadınlarımızı öldürülüb, öldürülükdən sonra da məyitləri təhəfir edilməkdədir. Biz na edək? Başımıza nə qara qılaq? Kəndlər bir yera cəm olub bizi buraya göndərmişlər ki, dərimizi deyək, bir çarə arayaq. Biz də qəcaq yollarla buraya gəlmışik. Yerdə sız, gəydə Allah bizə bir çarə ediniz.

Bunların dediyinə görə, bir az da böylə davam edərsə, İravan quberniyasında nə bir müsəlman kəndi, nə də bir nəfər müsəlman qalacaqdır. Zira ermənilər müntəzəmən gündə bir neçə kəndi yandırıb daşıyırlar.



